

กลางกิเลส

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ข้อ ๑๒๖๔. เนาะ

ถาม : ๑๒๖๔. เรื่อง “สงสัยครับ”

๑. ความพอใจ ไม่พอใจมันต่างจากดีและชั่ว และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร? มันเหมือนกันตรงที่มันเป็นสมมุติหรือเปล่าครับ เพราะผมคิดว่าอะไรที่อยู่ในสมมุติมันมี ๒ ด้านเสมอ

๒. หลวงพ่อครับทำไมโลกนี้มีแต่ค้นหา เพราะหัวใจเราเป็นโลก รู้สึกว่าขยับไปทางไหนก็เป็นค้นหา

๓. อะไรคือทางสายกลางของความพอใจ ไม่พอใจ และเฉยๆ ครับ ขอขอบคุณครับ

(นี่คำถามเนาะ)

ถาม : ข้อ ๑. ความไม่พอใจและพอใจมันเป็นดีและชั่ว มีความสัมพันธ์กันอย่างไร? มันเหมือนกันตรงไหน? เป็นสมมุติหรือเปล่าครับ เพราะผมคิดว่าอะไรที่เป็นสมมุติมี ๒ ด้านเสมอ

ตอบ : มันสมมุติตั้งแต่ต้น สมมุติมาตั้งแต่ต้นคือว่ามันเป็นต่อ ต่อคือพลังงาน มันออกมา มันออกมาจากที่เดียวกัน พอใจและไม่พอใจ ดีและชั่วออกมาจากที่เดียวกัน เพียงแต่ว่ากิเลสพาออก ถ้ามีธรรม นี้ธรรมพาออก กุศล อกุศลมันมาเหมือนกันหมด

ฉะนั้น เวลาภาวนาเข้าไปมันก็เริ่มเห็น เริ่มรู้ไป มันก็เริ่มจับพลัดจับผลู จับพลัดจับผลูคือว่าจับผิด จับถูกใจ ตื่นเงา ตะครุบเงาไปเรื่อย ถ้ายังตะครุบเงาไปเรื่อยอย่าเพิ่งเชื่อ

สิ่งใด กาลามสูตรไม่ให้เชื่อใดๆ ทั้งสิ้น เชื่อผลการปฏิบัติ เชื่อความจริงที่เราจริงจัง ที่นี้ผลการปฏิบัติมันก็อย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียดไป

เริ่มต้นจากที่ว่า เอ๊ะ อะไรเป็นใจ อะไรเป็นกาย สิ่งที่ว่านามธรรมมันจะจับต้องอย่างไร พอปฏิบัติไปมันจะเริ่มตะครุบเงาไปเรื่อย ตะครุบเงาไปเรื่อย มันยังตะครุบเงาอยู่ ยังได้ตะครุบ ถ้าไม่ตะครุบเงาเลยมันตะครุบอากาศเลยละ มันหยิบฉวยสิ่งที่เราจับต้องสิ่งใดไม่ได้เลย แต่ถ้ามันยังเห็นดี เห็นชั่วอยู่ เห็นใหม่ มันมีดี มีชั่ว มันเป็น ๒ ด้านๆ ๒ ด้าน มันบวกกับลบ ถ้าบวกมันก็เป็นกุศล ถ้าลบก็เป็นอกุศล มันยังออกไปอยู่เพราะมันยังไม่สงบเข้าไปถึงจิตจิต เข้าไปสู่ความสงบ

ถ้าสู่ความสงบแล้ว ความสงบมันจะออกมาแต่เรื่องสัจจะเลย เรื่องสัจจะคือว่ามันจะดีหรือชั่วมันออกมาให้เราเห็น การออกมาให้เห็นนี่คือวิปัสสนา ถ้าวิปัสสนาไปเห็นแล้วมันจะสะท้อนใจ สะท้อนใจมันจะรู้ถูก รู้ผิดใจ รู้ถูก รู้ผิดเพราะมันมีสามัญสำนึก แต่นี่บางทีเราไม่มี นี่โดยสัญชาตญาณมันคือสัญชาตญาณ สามัญสำนึกมันไม่ทัน มันไม่ทันเพราะอะไร? เพราะมันเป็นสัญชาตญาณ มันเป็นสัจจะของสมมุติ แต่ถ้ามันเป็นอริยสัจจะมันละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไปที่ว่าเป็น ๒ ด้าน ๓ ด้านมันเป็นอย่างนี้

ฉะนั้น เวลาเป็นอย่างนี้แล้ว เวลาพระอรหันต์ เห็นใหม่ สอุปาทิเสสนิพพาน นี่เศษส่วนไง ชั้น ๔ และชั้น ๕ ของพระอรหันต์ พระอรหันต์หมายความว่าเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์ อีก ๔๕ ปีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จบิณฑุทธีในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ชั้น ๕ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมอยู่ที่อัสสัมชัญ

อัสสัมชัญ ๕ นี้แหละ อัสสัมชัญ ๕ รูป รส กลิ่น เสียงที่การแสดงออก แต่มันเป็นภารา หเว ปัญจักขันธาที่เป็นภาระ เป็นภาระ มันเสด็จบิณฑุทธี มันไม่มีกิเลสเป็นชั้นนี้เป็นภาระ แต่ถ้าเป็นปุถุชน เป็นคนมีกิเลสมันเป็นชั้นฆมาร นี่รูป รส กลิ่น เสียงมันเป็นของมาร ของกิเลส กิเลสเอาไปใช้นี่ของมาร นี่ชั้นฆมารมันเจ็บ มันปวด มันแสบ มันร้อน มันเป็นไปหมดเลย มันทุกข์ไปหมดเลย เพราะมันเป็นของมาร มารมันใช้ชั้น ๕ นี่ชั้น ๕ ไม่เสด็จบิณฑุทธี แต่ถ้าชั้น ๕ เสด็จบิณฑุทธี ชั้น ๕ มันมีเสด็จบิณฑุทธีด้วยหรือ? เสด็จบิณฑุทธีของพระอรหันต์ไป

ฉะนั้น เวลาพระอรหันต์เสียชีวิตนี้ทั้งหมดเลย นี้อนุปาติเสสนิพพาน ไม่มีเศษส่วน ไม่มีขันธ ไม่มีธาตุ ไม่มีขันธ ไม่มีใครๆ ทั้งสิ้น นีมันเป็นวิมุตติไปเลย แต่ขณะที่พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่ เห็นไหม ขันธนี้สะอาดบริสุทธิ์ เวลาหลวงตาท่านพูด ขันธทำงาน ขันธทำงาน เวลาขันธมันทำงาน ถ้าขันธไม่ทำงานเราจะสื่อความหมายกันได้อย่างไร? นี่พูดถึงขันธที่มันสะอาดบริสุทธิ์นะ ถ้าเราคิดแบบวิทยาศาสตร์มันสะอาดบริสุทธิ์ได้อย่างไร? เออ มันเป็นขันธมันสะอาดบริสุทธิ์ได้อย่างไร?

ธาตุ ๔ และขันธ ๕ ความคิดคนสะอาดบริสุทธิ์ สะอาดบริสุทธิ์เพราะเริ่มต้นจากมันไม่มีมาร ไม่ใช่มาร เห็นไหม นี่พูดถึงว่าดีและชั่ว ยังจะต้องสงสัยไปเรื่อยๆ แผลงเพราะเขาถามมาว่าสงสัยครับ แล้วก็ต้องสงสัยไปเรื่อยๆ สงสัยไปจนกว่ามันจะเป็นสมุจเฉตปหาน เป็นอกุปปธรรมมันถึงหายสงสัย ฉะนั้น เวลาพระอรหันต์บอกว่าหายสงสัยแล้ว หายสงสัยในสมมุติบัญญัติ หายสงสัยทั้งสิ้น นั่นถึงเป็นพระอรหันต์ ถ้ายังมีกิเลสในหัวใจจะสงสัยไปเรื่อยๆ สงสัยขนาดไหนเราวางไว้ก่อนใจ แล้วเราประพฤติปฏิบัติให้เป็นความจริงขึ้นมา มันต้องสงสัยอยู่แล้วเพราะเรายังมีกิเลส คนที่สิ้นกิเลสเท่านั้นถึงหายสงสัย

ฉะนั้น เรายังมีกิเลสอยู่ เรายังจะต้องสงสัยต่อไป แต่ที่ว่าสงสัยครับ ถามมาก็พูดกันเป็นธรรมสากัจฉา เราคุยกันเป็นธรรม เป็นธรรมแล้วเราก็พยายามชวนขวายของเราปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นความจริงของเรา ถ้าให้เป็นความจริงของเราแล้วนะ นี่เป็นอันเดียวกัน หลวงพ่อไม่ต้องพูดหรือ สงสารหลวงพ่อก่อน หลวงพ่อน้อย พูดทุกวันเลยผมก็รู้แล้ว แต่ไม่รู้จะบอกที่ๆ ก็ว่ากันไปนะ

ถาม : ๒. หลวงพ่อครับทำไมโลกนี้มีแต่ตัณหา เพราะหัวใจเราเป็นโลก รู้สึกว่าขยับไปไหนมันจะเป็นตัณหา

ตอบ : มันก็เหมือนเงาเราขยับไปไหน ถ้ามีแสงอยู่มันก็มีเงาตลอดไป ถ้าเรายังมีกิเลสอยู่มันก็เป็นตัณหา กิเลสของเรานั้นละเป็นตัณหา ถ้ากิเลสเกิดจากใจเรา ที่ไหนก็มีแต่ตัณหาไปหมด แต่ความจริงแล้วโลกเขาเป็นธาตุ โลกนี้นะเขาไม่ใช่ตัณหา โลกนี้ไม่ใช่กิเลส

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดกับพระอานนทนะ “รูป รส กลิ่น เสียง มันไม่ใช่มาร มันไม่ใช่กิเลส รูป รส กลิ่น เสียงอันวิจิตรไม่ใช่กิเลส ตัณหาความทะยานอยากของคนต่างหากที่ไปยึดมั่นถือมั่นมัน อันนั้นเป็นกิเลส”

รูป รส กลิ่น เสียงอันวิจิตร เสียงอันวิจิตร รูปอันวิจิตรไม่ใช่กิเลส แต่ความยึดมั่นถือมั่นของคนต่างหากเป็นกิเลส ฉะนั้น เราบอกว่าโลกนี้เป็นตัณหาไปหมดเลย โลกนี้เป็นกิเลสไปหมดเลย ไม่ใช่ โลกมันเป็นสสาร มันเป็นธาตุ มันเป็นธรรมชาติอันหนึ่งที่มันแปรปรวนอยู่อย่างนั้น มันเป็นอินโดย นีมันเป็นอนิจจังและเป็นอินโดยด้วย

ฉะนั้น โลกก็คือโลก นี่ธาตุมันเป็นกิเลสได้อย่างไร? มันเป็นตัณหา เป็นความทะยานอยากอะไรมันไม่มีหรอก แต่คนไปยึดมั่นถือมั่น คุณิเวลาคนมันอยากได้ อยากดีขึ้นมา มันบุกรุกป่า มันเผาผลาญ มันทำลายไปหมดเลย นี่มันทำลาย ถ้าพูดถึงว่าโลกมันเป็นธรรมๆ เราไปทำลายความเป็นธรรมอย่างนั้นหรือ? นี่มันเป็นธรรมชาติอันหนึ่งนั่นแหละ

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าทำไมโลกนี้มีแต่ตัณหา เราเข้าใจผิดแล้วละ โลกนี้มันก็เป็นโลกนี้แหละ แต่เพราะตัณหาความทะยานอยากของเราต่างหาก ความเห็นผิดของเราต่างหาก ตัณหามันอยู่ที่นี้ ใช้อย่างนั้นมันไม่ใช่เป็นตัณหา มันเป็นธรรมชาติของเขา เขาอยู่ของเขาอย่างนั้น ธรรมชาติของเขาแปรปรวนของเขาอยู่อย่างนั้น สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอยู่อย่างนั้น เราต่างหากไปดีใจ เสียใจกับมันต่างหาก เราไปดีใจ เสียใจกับมัน

นี่ย้อนกลับมาดูที่นี้ เห็นไหม เราไปดูเวลาปฏิบัติขึ้นมา คนผู้นั้นก็เป็นธรรม คนนี้ก็ธรรม แล้วเรามีหรือเปล่าละ? แล้วเราไปฟังธรรมของใคร นี่ไปในธนาคาร เงินในธนาคารมันเป็นของธนาคารเขา เราเข้าไปในธนาคารเราว่าเป็นเงินของเราไม่ได้หรอก เวลาเรามองโลกเป็นกิเลสตัณหาความทะยานอยาก เราว่าโลกนี้เป็นตัณหาความทะยานอยากไปหมดเลย แต่เวลาถ้าใจเราเป็นธรรมนะ โอ้ย เป็นธรรมๆ จะไปหิยิบฉวยของเขา ไม่ใช่ทั้งนั้นแหละ มันเป็นการปฏิบัติของเรา เป็นการกระทำของเรา

ถ้าเราทำของเรามันจะเป็นผลงานของเราขึ้นมา ถ้าเราทำไม่ได้เราก็พยายามฝึกฝนของเรา เราทำไม่ได้ทำอย่างไรต่อ? ทำไม่ได้เราก็พยายามฝึกหัด พยายามฝึกหัด พยายามทดสอบของเราให้มันเป็นจริงขึ้นมา ถ้าเป็นจริงขึ้นมามันเป็นปัจจัยตั้ง มันจะรู้ขึ้นมาตาม

ความเป็นจริง ถ้ามันยังไม่รู้ตามความเป็นจริง นี่มันก็ปฏิบัติขึ้นมา มันก็ดีขึ้นมาระดับหนึ่ง ดีขึ้นมาระดับหนึ่ง เห็นใจ เห็นโลกกับเราใจ เห็นว่าความผิด ความถูกใจ

ถ้าเห็นระดับหนึ่ง ถ้าเห็นแล้วพยายามมีความมุ่งมั่น อธิษฐานบารมีมีเป้าหมาย พยายามทำของเรา ถ้าทำเป็นจริงขึ้นมาแล้วนะมันก็จะรู้จริงขึ้นมา ถ้ายังไม่เป็นความจริง ระหว่าง เห็นใหม่ ระหว่างที่เรากำลังค้นคว้าอยู่นี่มองเห็นเป็นอย่างนี้ จะบอกว่าถ้ามีสติปัญญา มันก็ดีขึ้นมา แต่มันติดตรงนี้ไม่ได้ ถ้าบอกว่าอันนั้นเป็นอันนี้ อันนี้เป็นอันนั้น เรายังติดคาอยู่ เรายังต้องละเอียดเข้าไปเรื่อยๆ สิ่งนี้มันเป็นการพัฒนาขึ้นมา เมื่อก่อนถ้าไม่ได้ภาวนาก็จะไม่รู้อย่างนี้เลย แต่เวลาพอภาวนาเข้ามาจะเห็นโทษไปหมดเลย

เห็นโทษๆ แล้วโทษเป็นอย่างไรล่ะ? อะไรเป็นโทษล่ะ? นี่เราไปเห็นวัตถุธาตุข้างนอกเป็นโทษ แต่เราไม่เห็นความรู้สึกนึกคิดเราเป็นโทษ ไม่เห็นกิเลสต้นเหตุความทะยานอยากที่ปฏิบัติจนจิตเป็นโทษ ถ้ามันเห็นเข้ามาๆ เดี่ยวโทษที่มันเกิดจากเรา โทษเพราะความยึดมั่นถือมั่น เพราะความมั่นหมายของเราต่างหาก แล้วข้างนอกไม่มีอะไรเลย มันเป็นของมันอยู่อย่างนั้น มันเป็นของมันอยู่อย่างนั้น

ฉะนั้น โลกนี้เป็นต้นเหตุความทะยานอยากไปหมดเลย จะเอากิเลสไปแขวนไว้กับโลกนะ แล้วบอกว่าฉันสะอาดบริสุทธิ์ แต่เอากิเลสไปแขวนไว้ข้างนอกไม่ได้ นี่เพราะกิเลสเราไปยึดมั่นถือมั่นมันถึงเป็นขึ้นมา ต้องย้อนกลับมาข้างใน มาดูเราข้างใน ฉะนั้น นี่เรื่องมุมมอง

ถาม : ๑. อะไรคือทางสายกลาง ความพอใจ ไม่พอใจ และเฉยๆ ครับ

ตอบ : อันนี้มันเป็นกุสลาธรรมมา อกุสลาธรรมมา อภัยกะตาธรรมมา เห็นใหม่ อภิธรรมเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นไปเทศน์โปรดมารดา เทศน์เรื่อง อภิธรรม เพราะอภิธรรม เป็นเหตุดาเขามีสติปัญญา เขาต้องเอาความจริงอันละเอียดมา พิสูจน์กัน กุสลาธรรมมา อกุสลาธรรมมา อภัยกะตาธรรมมา นี่แล้วอะไรเป็นทางสายกลางล่ะ? ความพอใจ ไม่พอใจ เฉยๆ อุเบกขาเป็นทางสายกลางหรือ? ไม่ใช่ทางสายกลาง ทางสายกลางคือมัชฌิมาปฏิปทา อตฺตกิลมถานุโยคคือการทำให้ลำบากเปล่า กามสุขัลลิกานุโยค คิดในสุข แล้วลงอย่างไรมันพอดี ถ้างงพอดีนี้ทางสายกลาง

ฉะนั้น ทางสายกลาง ถ้าเราเข้าใจในปัจจุบันนี้มันเป็นทางสายกลางของกิเลส กลางกิเลสไป เพราะกิเลสมันอ้างอิงทางสายกลาง นี่กิเลสมันอ้างอิงสายกลาง ถ้าเห็นพระ ปฏิบัติ เห็นไหม เวลาพระปฏิบัติเขาก็แบ่ง พระกลุ่มนี้เคร่งในศีล พระกลุ่มนี้ทำแต่สมาธิ พระกลุ่มนี้มีแต่ปัญญา แล้วสายกลางมันอยู่ไหนล่ะ? ถ้าเขาเคร่งในศีล เขาประพฤติ ปฏิบัติได้จริงขึ้นมามันก็มีมรรคหยาบ มรรคละเอียด นี่ถ้าเคร่งในสมาธิ ถ้าสมาธิเขาปฏิบัติ ขึ้นไปล่ะ แล้วถ้าพุทธะกลุ่มหนึ่งเป็นมุ่งต่อปัญญา ไม่ใช่สักอย่าง เพราะสิ่งนี้ไม่ใช่ทาง สายกลาง ทางสายกลาง มัชฌิมาปฏิปทา ถ้ามรรคมันรวมตัว นี่ทางสายกลางของใคร?

เด็ก เห็นไหม เด็กถ้ามันไม่มองแฉ เด็กที่มันสมบูรณ์ นี่ทางสายกลางของเด็ก แล้ว เด็กเป็นอย่างนั้นตลอดชีวิตได้ไหม? ใครจะดูแลให้เด็กคนนี้มีชีวิตตลอดไป มันก็ต้องโต ขึ้นมา พอเป็นวัยรุ่นขึ้นมาทางสายกลางของใคร? คนระหว่างทำงานทางสายกลางของ ใคร เวลาระหว่างผู้เฒ่า ผู้แก่ล่ะ? ทางสายกลางของผู้เฒ่า ผู้แก่ทำอะไร? ผู้เฒ่า ผู้แก่เขา อยากให้พักผ่อน แล้วนอนเฉยๆ เป็นทางสายกลางหรือ? ความพอดีทางสายกลาง

ฉะนั้น อะไรคือทางสายกลาง ทุกคนคิดกันอย่างนี้ไง นี่เวลาองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าพูดถึงทางสายกลาง มรรคโคทางอันเอก ทุกคนว่าทางอันเอกมันจะมุ่งสู่ ธรรม เราก็จะวิเคราะห์กันเลยว่าอะไรเป็นทางสายกลาง เราก็พยายามจะทำให้เป็นอย่าง นั้น ไม่เป็น นี่ระหว่างในศีล ถ้าศีลมันสะอาดบริสุทธิ์นั่นก็สายกลางของศีล ถ้าทางสาย กลางของสมาธิ ทางสายกลางของปัญญา แล้วถ้าทางสายกลางของปัญญา เห็นไหม คุณิ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล อนาคามีมรรค อนาคามีผล อรหัตตมรรค อรหัตตผลไม่เหมือนกันหรือ? ไม่เหมือนกัน

ทางสายกลางไม่มีตายตัว ทางสายกลางระหว่างกิเลสหยาบหรือกิเลสละเอียด กิเลสอย่างหนามันก็ต้องใช้ธรรมะที่เข้มข้น ถ้ากิเลสอย่างกลาง ธรรมะยิ่งเข้มข้นขึ้นไป ใหญ่เลย แต่เข้มข้นแบบอย่างกลาง ไม่ใช่เข้มข้นแบบอย่างหยาบหรืออย่างละเอียด ถ้า อย่างละเอียด เห็นไหม นี่เวลาอย่างละเอียดใช้สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่งไม่ได้ เลย เพราะมันเป็นปัญญา มันเป็นปัญญา มันเป็นขั้น นี่มันเป็นสังขาร แต่ถ้ามันเป็นญาณ ล่ะ? เป็นญาณเพราะมันส่องใสๆ ส่องใสถ้าขยับมันก็ออกข้างนอก

นี่ทางสายกลางนะ ถ้าคนรู้ คนเห็นมันจะกลางพอดี มรรคโคทางอันเอกมันจะรวมตัวของมัน แล้วมันจะสมบูรณ์ของมัน แต่ถ้าทางกิเลส ทางกิเลสนี้อ้างอิงไปหมด คำหนึ่งก็สายกลาง สองคำก็สายกลาง ถ้าพอใจก็เป็นสายกลาง ไม่พอใจก็ไม่ใช่สายกลาง แล้วถ้าเป็นพวกเราก็เป็นสายกลาง ไม่เป็นพวกเราก็ไม่ใช่สายกลาง ถ้าสายกลาง กลางของใคร? กลางอ้างอิงไปในพระไตรปิฎก อ้างอิงทฤษฎีหมดเลย นี่ทางสายกลาง ในศาสนาพุทธเป็นทางสายกลาง แล้วก็บอกว่าเวลาผู้ที่ปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ของเราอย่างนี้ มันเป็นการสุดโต่งๆ

ถ้าสุดโต่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์นะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำทุกริกิริยามา อดอาหารมา ๔๕ วัน แล้วเวลาบอกว่าพระนี่ห้ามให้ออดอาหาร แต่เวลาท่านไปพูดไว้ในบาลี เห็นไหม

“ถ้าใครอดอาหารเพื่ออวด ปรับอาบัติทุกกฏ ทุกกิริยาเคลื่อนไหว ถ้าใครอดอาหารเพื่อชำระล้างกิเลส เราตถาคตอนุญาต”

เพราะว่าทางสายกลางบอกว่าการอดอาหารอย่างดี มันก็อดอาหารตายกันหมดเลย แต่ถ้าพูดถึงอดอาหารเพื่อเป็นอุบายวิธีการเพื่อชำระล้างกิเลส ใครมีสติปัญญาจะทำสิ่งนี้ได้ เห็นไหม เวลาเนสัชชิกไม่นอนตลอดคืน ไม่นอน นี่คนเราไม่นอนพักผ่อนมันมีที่ไหนล่ะ? แต่เวลาอยู่ในชุกฉวัตร ๑๓ ทำไมมันมีการอดนอนล่ะ? มันมีมันมือเดียวล่ะ? นี่แล้วทางสายกลางตรงไหนล่ะ?

อันนั้นมันเป็นคนที่เข้มข้น อันนั้นคนที่เขาประพฤติปฏิบัติเขาเห็นคุณ เห็นคุณในชุกฉวัตร ในการขัดเกลากิเลส เห็นคุณอันนั้นมาต่อสู้ออกกับกิเลส นั้นมันสายกลางในการปฏิบัติ สายกลางในการที่การชำระล้างกิเลส ถ้าคนปฏิบัติขึ้นมามันจะรู้ว่าสายกลางมันอยู่ตรงไหน แต่ถ้าเรายังไม่ได้ปฏิบัติเราก็สายกลางตามทฤษฎีไง แล้วก็อ้างอิงว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าห้ามอดอาหาร การอดอาหาร ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าห้ามนี้เห็นคุณมหาศาลเลย

ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่กางกั้นไว้ก่อน คุณในสมัยพุทธกาลนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหลีกเร้น เห็นไหม แล้วพระปฏิบัติไป พอปฏิบัติไปพิจารณาอสุภะ เห็นร่างกายเป็นอสุภะ แล้วรังเกียจมาก ฆ่ากันเองก็มี จ้างให้นายช่าง

กลับกเชือดคอกให้ก็มี เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกมาที่ถามพระอานนท์ ทำไมพระมันเบาบางไป? องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่อยู่เขาเชือดคอกันนะ เขาม่ากันตายนะ เอาบริวารไปจ้าง ไปจ้างให้ช่างกลับกคือช่างตัดผมเชือดคอกให้เลย แล้วให้บริวารเขาไป

นี่เวลาปฏิบัติไปแล้วมันจะมีอย่างนั้น เวลาอสุภะเกิดขึ้นมันจะมีความรังเกียจ มีความขยะแขยง มีต่างๆ อันนั้นมันเป็นคราว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่ามันเป็นคราวถึงได้หลีกเร้นไป แต่เรื่องอดอาหารนี่ก็เหมือนกัน ถ้าลององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ห้ามไว้ละ คนแบบว่าสมองบ้องคั้นก็ตะบี่ตะบันจะอดอาหารไป อดอาหารให้สำเร็จไป ไม่ใช่ การอดอาหารเพื่อบรรเทา เพื่อให้สิ่งทั้งวงแหงหาหวานอน ให้สิ่งที่มันภาวนาไม่ได้มันมีช่องทางไป เวลาภาวนาไปมันหัวชนเขา มันอันตุ้มมันไปไม่ได้

นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเปิดทางไว้ เปิดทางนี้มันเป็นทางออกได้ ทางนี้เป็นทางที่เอาชนะตนเองได้ ทางนี้เป็นทางประโยชน์ได้ แต่ต้องมีปัญญา อดพอรู้กำลังของตนว่ามันพอได้ไหม? สูดท้ายแล้วก็ต้องฉันอาหารเพื่อดำรงชีวิตนี้ไป นี่ก็ทางสายกลางอันหนึ่ง กลางในธรรมวินัย กลางในชุดงควัตรเลย กลางในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย ถ้าเป็นทฤษฎี เวลากลางแล้วกลางอย่างไร?

ฉะนั้น ถ้ากลางกิเลสมันมีปัญหาแล้ว แต่ถ้าเป็นกลางแล้วผู้ปฏิบัติเห็นคุณนะ เวลาจิตมันเป็นขึ้นมา เวลาหลงตา ครูบาอาจารย์ท่านตรัสรู้ธรรมขึ้นมาท่านกราบแล้วกราบเล่า กราบแล้วกราบเล่า กราบในปัญญา ในเมตตาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งในบุญ ซึ่งในคุณ แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบริณีพพานไปแล้ว ๒,๐๐๐ กว่าปี แต่ธรรมวินัยนี้เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติไว้ แล้วเรากันคว่ำกัน ปฏิบัติกัน แล้วมันเป็นจริงขึ้นมาในใจมันซึ่งบุญ ซึ่งคุณนะ กราบแล้วกราบเล่า ซึ่งบุญคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ฉะนั้น ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมามันซึ่งบุญ ซึ่งคุณ มันกตัญญูอย่างนั้น แล้วถ้าทฤษฎีล่ะ?

ถาม : อะไรคือทางสายกลาง ความพอใจ ไม่พอใจ หรือเฉยๆ ครับ

ตอบ : อันนี้ทฤษฎีซัดๆ เลยละ อันนี้มันทุกซ์ สุข อพยากฤตเท่านั้นเอง มันเป็นเวทนา เวทนาเป็นความรับรู้อันหนึ่ง มันยังไม่เป็นสายกลาง สายกลางคือมัชฌิมาปฏิปทา มรรคสามัคคี สมุจเฉตปหานนั่นคือทางสายกลาง

ข้อ ๑๒๖๕. เขาขอยกเลิกนะ แล้วไปถามใหม่ข้างหลัง

ข้อ ๑๒๖๕. เรื่อง “จะไปต่ออย่างไรดี?” แล้วขอยกเลิกนะ ยกเลิกแล้วมาถามเป็นปัญหาต่อไป

ข้อ ๑๒๖๖. ไม่มี

ข้อ ๑๒๖๗. เรื่อง “ขอยกเลิกคำถามที่จะไปต่ออย่างไรดี” แล้วถามใหม่ไง

ถาม : นมัสการหลวงพ่ोज้าคะ เมื่อวานนี้ได้ส่งคำถามที่ว่ามีการสลับใช้วิธีการภาวนาจากปัญญาอบรมสมาธิไปเป็นพุทโธแก้อาการคว่ำหงาย หรือการใช้ตามลมหายใจ แล้วสลับกับพุทโธนั้น วันนี้ลูกบังเอิญเปิดเจอคำตอบจากหัวข้อ “สมาธิเพื่อปัญญา” เทศน์เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๓ เข้าใจแล้วคะ เป็นปัญหาหญ้าปากคอกจริงๆ และอาการตื่นตัวหลังจากเกิดขนลุกขนพองจนน้ำตาไหลนั้นเข้าใจว่าน่าจะเป็นปัญญาที่เกิดขึ้นจากการตรีกในธรรมจนเกิดธรรมสังเวช เหมือนที่หลวงพ่อทศน์ไว้ ลูกเข้าใจถูกไหมจ้าคะ

ในการใช้ปัญญาพิจารณาของวันนี้ หลังจากที่จิตสงบสักครู่ใหญ่ลูกก็ใช้พิจารณาขั้น ๕ โดยเอาอารมณ์เศร้าที่เกิดกับตัวเองในช่วงนี้มาแยกแยะว่าเกิดจากอะไร มันเริ่มจากความคิดเป็นคนต้นเรื่องที่ถูกกำหนดให้เป็นลูก ตามมาด้วยเห็นการระลึกเรื่องราวเก่าๆ เป็นสัญญา จากนั้นก็คิดปรุงไปสารพัดเป็นสังขาร เห็นว่ามีการรับรู้เรื่องราวที่ปรุงขึ้นเป็นวิญญาณ แล้วทำให้เกิดเวทนา คือความเศร้าโศกเสียใจ เห็นตัวเองเหมือนงูที่ไปงอกแต่ละกองต่อๆ กันจนเกิดความเศร้าต่อเนื่องวนไปไม่รู้จบ

พอลองบอกตัวเองว่านี่งอกแรกคือคิดถึงต้นเรื่องแล้วให้หยุดค้างไว้แล้ว แยกคนต้นเรื่องให้เห็นกองแรกเป็นธาตุ ๔ มันกลับไปเห็นว่าเป็นต้นเรื่องที่มีขั้น ๕ เช่นเราจิตเราไปผูกไว้กับจิตเขา เลยพากันเวียนตายเวียนเกิดตามหากันไม่รู้จบเสียที บอกให้ตัวเองคลายความรู้สึกอันนี้ลง ปลดปล่อยตัวเองให้เป็นอิสระเสีย แต่เหมือนใจยังไม่ยอม

รู้สึกเกิดอารมณ์ดีๆ ลูกคิดเอาเองว่ากำลังสมาธิไม่พอ เลยหยุดพิจารณาถลันออกมาพุท
โธต่อ

๑. ทำเช่นนี้ถูกต้องไหมเจ้าคะ แล้วที่หลวงพ่อย้ำบ่อยๆ ว่าให้ซ้ำอีก คือการ
พิจารณาแบบนี้เดิมๆ ซ้ำๆ ลงไปอย่างนั้นหรือเจ้าคะ (ฝึกใหม่ตื่นตื่นเจ้าคะ กลัวคิด ไม่
อยากเสียเวลาอีกแล้วเน้นซ้ำมา ๗ ปีโดยไม่ไปไหนเลย)

๒. สงสัยการเรียงลำดับ เวลาพูดถึงขั้น ๕ มักพูดว่ารูป เวทนา สัญญา สังขาร
วิญญาณแต่ตามที่ตัวลองพิจารณาตามความเห็นเข้าใจว่า เวทนาน่าจะเกิดหลังจากการ
กระทบรับรู้ของวิญญาณแล้ว ลูกอาจจะเข้าใจผิด กราบหลวงพ่ช่วยเมตตาแนะนำด้วย
เจ้าคะ

ถาม : ข้อ ๑. ทำเช่นนี้ถูกต้องไหมเจ้าคะ แล้วที่หลวงพ่อบอกให้ย้ำทำบ่อยๆ ว่า
ให้ซ้ำอีก คือการพิจารณาแบบนี้เดิมๆ ซ้ำๆ ลงไปอย่างนั้นหรือเจ้าคะ

ตอบ : เขาฝึกใหม่ การฝึกใหม่นะฝึกใหม่ สิ่งที่ทำมาแล้วเห็นว่ามันไม่ถูกต้อง
เช่นคำถามเริ่มต้นที่อรัมภบทมา บอกพิจารณาไปแล้วมีอาการลึม มีอาการหงาย คือเขา
พิจารณาไปแล้ว เวลานั้นภาวนาไปแล้วมันมีแต่อุปสรรคมากมายมหาศาล สิ่งที่อยู่สรรค
มากมายมหาศาล เวลาไปภาวนากับสำนัก หรือผู้ที่เขาสั่งสอน ถ้าเขาไม่มีหลัก

คำว่าไม่มีหลักนะ มีหลักหมายถึงครูบาอาจารย์ของเราที่พิจารณา ท่านผ่านไป
แล้วท่านจะรู้ว่าไอ้ลึมคว่ำลึมหงายต่างๆ ที่มันเป็นมันเป็นอาการทั้งนั้นแหละ แล้วถ้าไป
แก้ตามอาการมันก็จะวนอยู่นั้นแหละ ถ้าเราไม่ไปแก้ตามอาการ ทั้งหมดเลยกลับมาที่พุท
โธ กลับมาที่จิต อาการมันจะลึม จะหงายไม่เกี่ยว อันนั้นวางไว้ ทีนี้เราไปแก้ตามอาการ
ไง คือเราไปลึม นี่เวลาจิตนั่งไปแล้วมันเหมือนจะลึม จะคว่ำ จะหงายอะไรนี้ แล้วเราก็ไป
แก้ที่อาการนั้น ไม่มีวันจบหรือ ถ้ากลับมาที่ตั้งสติไว้ จะลึม จะเป็นอย่างไรช่างหัวมัน

ดูสิเวลาเราอยู่ที่ร่างกายของเรา เห็นไหม เจามันจะเป็นอย่างไร ถ้าร่างกายของเรา
อยู่ตรงๆ เจามันไม่เป็นไปตามร่างกายเราหรือ นี่ก็เหมือนกัน เรากลับมาที่จิต กลับมาที่
ร่างกายซะ ไอ้เงาก็ปล่อยมันไป ไม่ต้องไปปรับรู้อันนี้ ๗ ปี ๗ ปีที่เสียเวลามามันก็ไป
แก้ที่อาการอยู่อย่างนั้นไง ฉะนั้น ในปัจจุบันนี้เราไม่ต้องไปแก้ที่อาการนั้นกลับมาที่ตัว

จิตเลย กลับมาที่สติแล้วกำหนด ถ้าเราพุทโธเราก็พุทโธของเราไป ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธินี้ถูกต้องแล้ว

ที่นี้ปัญญาอบรมสมาธิแล้ว เวลามันเห็นนี้ปัญญาอบรมสมาธิ เห็นเป็นกอง คนคันเรื่อง เห็นรูปขึ้นมาก็เป็นคนคันเรื่อง เห็นต่างๆ นี่สติมันทัน ปัญญาอบรมสมาธิมันเห็นอาการของใจ ถ้าอาการของใจ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณมันเป็นอาการของใจ ฉะนั้น ถ้าเรากลับมาที่นี้ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิที่นี้ มันเข้ามามันก็ถูกต้องเข้ามา ฉะนั้น ถ้าถูกต้องเข้ามา คำถามว่า

ถาม : ๑. ทำเช่นนี้ถูกต้องไหมเจ้าคะ แล้วที่หลวงพ่อบอกให้ย่ำๆ

ตอบ : ย่ำๆ เห็นไหม ถ้าเราทำแล้วนี่ปัจเจกตั้ง ปัจเจกตั้งก็จิตถ้ามันพิจารณาแล้วเราพิจารณาของเรา เรามีสติปัญญาของเรา ใช้ปัญญาอบรมสมาธิเรารู้ทัน รู้ทันมันก็หยุดใช้ไหม? ถ้าใช้พุทโธ พุทโธมันก็หยุดใช้ไหม? นี่ทำความเข้าใจของใจเข้ามา การปฏิบัติทุกแนวทาง ผลของมันคือสมณะ ผลของมันคือความสงบ

ถ้าคนเราอยากจะทำอะไรจงอยู่ พิจารณาไปเพื่อความปล่อยวาง ปล่อยวางแล้วถ้าจิตมันเข้าไปสู่ฐิติจิต จิตมันสงบแล้ว เวลามันเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมา ภาวนามยปัญญามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง ตามความเป็นจริงเพราะจิตมันสงบ มันรู้ มันเห็นของมัน ถ้าจิตมันไม่สงบมันเห็นแต่เงา เห็นแต่ความสามัญสำนึก แล้วก็ให้ค่ากันเองว่าไอนั้นเป็นไอนั้น ไอนี้เป็นไอนี้ แล้วก็ให้ค่าไป อาการทั้งนั้น แล้วก็วนอยู่นั้นแหละ ๗ ปี ๗ ปีนะแล้วยังปฏิบัติอยู่มันจะเป็น ๑๐ ปี มันจะเป็น ๑๐๐ ปีอยู่ตรงนั้นแหละ เพราะมันก็ลุ่มๆ คลำๆ ปฏิบัติพอเป็นพิธี

หลวงตาท่านบอก “ปฏิบัติพอเป็นพิธี” คือว่าพิธีปฏิบัติธรรมไง นี่พิธีปฏิบัติธรรมก็ปฏิบัติธรรมกันไง แล้วสิ่งนี้ถูกต้องไง ทำตามพระไตรปิฎกไง พระไตรปิฎกสอนไว้แบบนี้ นี่ทางสายกลางๆ ใจ ปฏิบัติตามพระไตรปิฎกมันจะผิดไปไหน? ปฏิบัติตามพระไตรปิฎกมันผิด ผิดเพราะว่าเราเข้าใจผิด เรายึดยึดทำอยู่ที่ที่ผิด มันก็ไม่ไปไหนหรอก มันก็อยู่อย่างนั้นแหละ มันเป็นโลกียปัญญา นี่ทางสายกลางของโลก

ถ้าทางสายกลางของธรรม นี่เป็นปัญญาอบรมสมาธิ เราทำขึ้นมา เห็นไหม พอจิตเห็นคนต้นเรื่อง คนต้นเรื่องนี่จิตมันหมาย มันหมายไปในความรู้สึกนึกคิดนี่มันหมายไป รูป รส กลิ่น เสียงมันหมายออกไป แล้วถ้ามันละเอียดเข้ามามันก็เป็นขั้น จิตมันก็ส่งออกไปที่ขั้น มันเสวยอารมณ์ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณมันจะเกิดขึ้น ถ้าเราเห็นคนต้นเรื่อง มันแยกแยะขึ้นมาปัญญาอบรมสมาธิมันก็ถูกต้องเข้ามา

ทำซ้ำๆ ซ้ำๆ แบบนี้ ทำซ้ำๆ พุทโธ พุทโธ พุทโธ ถ้าพุทโธได้ก็พุทโธต่อไปซ้ำไปอยู่อย่างนั้นแหละ ถ้าจิตมันสงบนะมันรู้ของมัน ถ้าปัญญาอบรมสมาธิเห็นของมัน แล้วไปสังเกตของมัน จับของมัน มันจะเริ่มเป็นผลงานของเรา มันจะเป็นปัจจัยจัดตั้ง เป็นสันติภูมิจิต เป็นการกระทำจริงๆ เป็นปฏิบัติจริงๆ ไม่ใช่ปฏิบัติพอเป็นพิธี ปฏิบัติพอเป็นพิธี จิตมันเป็นจิต อากาโรคือธรรมชาติของจิต อากาโรคือสัญชาตญาณของจิต มันเป็นอยู่อย่างนั้น แล้วเราไปแก้ที่สัญชาตญาณอย่างนั้น

จิตก็คือจิต สัญชาตญาณก็เป็นอย่างนั้น อากาโรเป็นอย่างนั้น แก้ที่อากาโรกัน ลืมคว้าลืมหงายกันอยู่นั้นแหละ ไม่มีวันจบหรอก ทำอย่างนั้นทำขึ้นมา พอมันปล่อยอาการขึ้นมาที่สบายๆ ปล่อยขึ้นมาแล้วก็ดี นี่ภาวนาก็แค่นั้น พอเป็นพิธี แต่ถ้าเอาจริงขึ้นมา เอาจริงขึ้นมาเหมือนงูมันฉกเลย ฉกกองแรก กองสอง งูคือจิต มันฉก ที่นี้พอมันฉกกองแรก กองที่สองก็ขึ้น ฉกรูปล เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณมันก็ขึ้นเป็นอารมณ์ขึ้นมา อันนี้พูดเป็นอารมณ์กันไป เห็นไหม

ถาม : ๒. สงสัยการเรียงลำดับขั้น ๕ มักพูดว่ารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่ตามจริงที่ลองปฏิบัติแล้วเข้าใจว่าเวทนามันน่าจะเกิดหลังจากการกระทบรู้

ตอบ : อันนี้มันคือสติใครทันตอนไหน ถ้าสติมันทันตอนไหนมันก็จะไปรับรู้ตอนนั้น แล้วสติทันตอนไหนมันก็เป็น นี่พันธุกรรมของจิต จิตของใคร การปฏิบัติสำเร็จรูปมันไม่มี การปฏิบัติแบบสำเร็จรูปไม่มี ฉะนั้น เวลาปฏิบัติไป นี่บอกว่าเราฉกไปที่ไหน ถ้าจิตนี้วิญญาณมันเห็นก่อน รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

รูป มหาภูตรูป รูปกาย รูปจิต รูปความยึดมั่น นี่พอรูปมันก็มีเวทนา เวทนา เวทนา เกิดจากอะไร? เกิดจากสัญญา สัญญา เห็นไหม สังขารมันปรุง ปรุงวิญญาณ นี่เรียงลำดับแบบนี้ เรียงลำดับแบบนี้เป็นพุทธพจน์ พระไตรปิฎก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เรียงลำดับอย่างนี้มันเป็นหลัก พอมันเป็นหลัก นี่ธรรมวินัยเป็นหลัก แต่เราจะเห็นอะไรก่อน เห็นอะไรหลังมันเป็นจรตนิสัย นี่ไม่ต้องไปเถียงกับใคร ก้านกับใคร ให้รู้ตามความเป็นจริงของเรา

นี่เพราะไปศึกษามาใช่ไหม ตามตำราว่าอย่างนั้น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่พอเราไปเห็นวิญญาณก่อน เห็นวิญญาณรับรู้ไปจน จนคนตื่นเรื่องก่อน แล้วก็คิดว่าคนตื่นเรื่อง แล้วถ้าไปจนคนหลังเรื่องล่ะ? ไปจนคนที่สอง ไปจนคนที่สาม งามันจะจนกองไหนก่อนมันอยู่ที่มันจะจนนะ สิ่งทีละเอียดขึ้นไป เดี่ยวสัญญามันจะละเอียดกว่า เดี่ยวสังขารมันจะละเอียดกว่า โอ๊ย ต้องเอาสังขารขึ้นก่อน เดี่ยวต้องเอาสัญญาขึ้นก่อน ใครมีความชำนาญตรงไหนมันจะจับตรงนั้นได้ชัดเจน ถ้าจับได้ชัดเจนไม่ต้องไปวิตกกังวลว่ารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณอะไรจะขึ้นก่อน อะไรจะเป็นรูปแรก นี่จะจนกองไหนก่อน

งามันจะจนกองไหน การว่าจนนั้นละคือมีสติ เพราะมันรู้ มันเห็นใจ เราตักอาหารเข้าปากนะ จะเผ็ด จะเปรี้ยว จะหวานเรารับรู้รส เวลาจิตมันรับรู้มันจนไปที่ไหนใจ มันจนที่มันชัดเจน เพราะมันจนมันมีรส พอมันจนขึ้นไป เหมือนอาหารใส่ปาก อาหารใส่เข้าไปในปาก ลิ้นมันรับรู้ รสกลมกล่อม รสเผ็ด รสต่างๆ มันจะรับรู้ จิตถ้ามันจนตรงไหนมันก็ทันตรงนั้น ถ้าทันตรงนั้นเราก็พิจารณาของเราตรงนั้น ถ้าพิจารณาไปก็ถูกต้อง

ฉะนั้น

ถาม : สงสัยว่าการเรียงลำดับขั้น ๕ นี้ถูกไหม? ถูกอาจจะเข้าใจผิด

ตอบ : ไม่ต้องอาจเข้าใจผิด อย่าไปเข้าใจผิด มันเป็นปัจจัยจัดตั้ง เราปฏิบัติที่เรารู้ หลวงตาท่านสอนบ่อย ถ้าเราเป็นนักปฏิบัตินะ เราทำสมาธิได้เราไปถามพระเลย ถ้าพระตอบสมาธิไม่เหมือนเรานะ ไม่เราผิดก็พระผิด แต่ที่พวกเราไม่มีสมาธิไปถามใคร พอพระพูดอย่างนั้นก็ เออ พระพูด เราต้องไม่ถูกก่อน พระต้องถูก ทั้งๆ ที่สมาธิเรามีนะ แต่พระไม่มีสมาธิ พระตอบผิด ตอบถูก ไอ้คนไม่มีสมาธิ นี่เพราะเรายังไม่มีหลัก ถ้าเรามีหลักเรามีสมาธินะ พอพระตอบผิดเรารู้ว่าพระองค์นี้ทำสมาธิยังไม่เป็น

แม้แต่สมาธิยังทำไม่ได้เลย แล้วถ้าเราเกิดปัญญาขึ้นมาซะ เรามีสมาธิด้วย เรามีปัญญาด้วย เราไปถามพระ ถามครูบาอาจารย์นะ ถ้าครูบาอาจารย์ตอบผิคนะมันเปิดกั้นเลย ว่าครูบาอาจารย์องค์นี้ไม่มีกั้น ฉะนั้น เวลาหลวงปู่มันนิพพานไป หลวงตาท่านถึงได้เศร้ามาก เพราะเวลาท่านเที่ยวธุดงค์ไป ไปเจอพระนี่ตอบผิ ตอบถูก แล้วอย่างนี้หรือจะมาสอนเรา คนที่ไม่มีวุฒิภาวะจะมาสอนเราได้อย่างไร?

นี่ก็เหมือนกัน เราจะย้อนกลับมาที่ว่าถ้าเราเห็นขั้น ๕ เราสู้ของเราแล้ว นี่สิ่งนี้เราถามพระได้เลย พระที่ตอบเราถ้าตอบผิคนะแสดงว่าพระองค์นั้นภาวนายังไม่เป็น แม้แต่พื้นฐานอย่างที่ว่างูรกกองไหนก่อน งูรกอย่างไร คำว่างูรก เรารกที่ไหน กองนั้นเกิดขึ้น เรารับรู้เกิดขึ้น นี่ก็มีสติ มีปัญญาแล้วนะ คือมีสติรู้เท่าทันใจของตัว ใจมันรก นี่ใจมันรกนะ เราได้เห็นมันเป็นโทษ แต่ธรรมชาติของมันสวยงามมัน เป็นอย่างนี้โดยธรรมชาติ มันเป็นอย่างนี้โดยธรรมชาติของมันอยู่แล้ว มนุษย์เกิดมามีธาตุ ๔ และขั้น ๕ นี่มันทำของมันอยู่อย่างนี้

เหมือนโทรศัพท์ถ้ามันทำงานมาทุกอย่างสมบูรณ์ โทรศัพท์มันจะรับคลื่นได้ ธรรมชาติของมัน แล้วเวลาพูดมีเสียงตอบรับด้วย นี่ธรรมชาติของมันเป็นแบบนั้น แต่เราไม่เคยรู้เคยเห็นไง แต่พอเราภาวนาขึ้นไป โทรศัพท์เราซื้อมานะจากห้างร้านใช้ใหม่ เขาทำมาให้เราสำเร็จรูป ทีนี้เรามาแกะไง แกะโทรศัพท์มันทำงานอย่างไร? โทรศัพท์ทำงานอย่างไร? เราซ่อมโทรศัพท์ของเราเป็น

นี่เวลาพิจารณาของเรา เวลาจิตสงบไปจิตมันรก เห็นไหม โทรศัพท์มันใช้งานอย่างไร นี่มันรับคลื่นอย่างไร มันส่งต่อคลื่นอย่างไร นี่มันเป็น ถ้าภาวนาเป็นคือมันรู้มันเห็นอย่างนี้ไง นี่ทางสายกลาง เห็นไหม ถ้าทางสายกลางคนไม่เป็นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ทางสายกลางคนเป็นก็เป็นอย่างนี้ นี่เริ่มเป็นนะ แล้วทางสายกลางที่ละเอียดเข้าไปจะเป็นมากไปกว่านี้

ฉะนั้น สิ่งที่สงสัยว่าเรียงลำดับขั้น ๕ ผิดใจ แล้วเวลาปฏิบัติไปแล้วหลวงพ่อช่วยแนะนำด้วย ช่วยแนะนำคือว่าไม่ต้องไปยึดมั่นถือมั่นอะไร ไม่ต้องไปยึดมั่นถือมั่นสิ่งใด มันอยู่ที่จิตนิสัย เขาว่าร้านอาหารร้านนี้อร่อยนัก เราไปกินแล้วมันไม่อร่อยเลย ไม่

ถูกใจเราเลย แล้วเราจะบอกว่าไม่อร่อยได้ไหม? เพราะร้านอาหารนี้อร่อยนัก เขามีตรา
รับประกันเต็มไปหมดเลย เราไปกินอาหารร้านนี้เราไม่อร่อย แล้วจะอย่างไรล่ะ?

นี่ก็เหมือนกัน ตำราชี้ไว้อย่างนั้นๆ แต่เวลาเราเป็นขึ้นมาเราจะทำอย่างไร? นี่
ปัจจัยตั้ง สันติทวิโก โภกิจ ปฏิบัติละเอียดเข้าไปๆ เดียวจะรู้ยิ่งกว่านี้ ถ้ารู้แบบนี้มันจะเคลียร์
เอง ร้านนี้เป็นร้านอาหารที่อร่อยนัก มีเครื่องรับรอง มีใบประกาศรับรองมหาศาล เขากิน
กันอร่อยมันก็เรื่องของเขา แต่เรากินของเรานี้ น้ำพริกปลาทูอร่อยนัก เราก็กินน้ำพริกปลา
ทูของเราไป มันจะเป็นอะไรก็อร่อยของเรา

นี่ถ้ามันเสร็จแล้ว พอมันทำเสร็จแล้ว ประเดี๋ยวนะน้ำพริกปลาทูมันจะเป็นอาหาร
ของโลก ถ้าน้ำพริกปลาทูเราทำให้ดีนะ คนทั้งโลกเขามาชิมแล้ว น้ำพริกปลาทูจะอร่อย
กว่าร้านอาหารที่อร่อยนั้นอีก นี่มันเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันติทวิโก ไม่ต้องเดือดร้อนนะ ให้
ปฏิบัติของเราไปไม่ต้องเดือดร้อน สิ่งที่เกิดผลตามแล้ววาง สิ่งที่เราปฏิบัติมานี้มันเห็น
ผลชัดๆ อยู่แล้วแหละ เราทำของเราไป ทำของเราไป พิสูจน์ของเราไป มันจะเป็นปัจจัย
ตั้ง เป็นสันติทวิโก เป็นประโยชน์กับเรา

ถาม : ข้อ ๑๒๖๘. ผมเป็นพระบวชใหม่ ต้องการมาอยู่เพื่อศึกษาครับ ผมชื่อ
พระ... พรรษา ๒ อายุ ๕๑ ปรรณนาจะมาศึกษาเพื่อปฏิบัติ

ตอบ : นี่ปรรณนาจะมาศึกษาเพื่อปฏิบัตินะ ฉะนั้น ถ้าปรรณนามาเพื่อ
ประพฤติปฏิบัติ ถ้าการประพฤติปฏิบัติ ความจำเป็นของมันคือกายกับใจ ถ้าเราอยู่ที่ไหน
ก็แล้วแต่เรามีกายกับใจ นั่นล่ะคือสนามชัยภูมิแห่งการปฏิบัติ จิตใจของเรานั้นล่ะเป็น
สถานที่ที่จะปฏิบัติ เราอยู่ที่ไหน ถ้ามั่นสะดวก มันสบาย แล้วมันมีช่องทาง มีโอกาสที่
ปฏิบัติได้ควรอยู่ที่นั่น

ฉะนั้น ถ้าบวชใหม่ต้องการมาอยู่เพื่อศึกษาปฏิบัติ การมาอยู่เพื่อศึกษาปฏิบัติมันก็
เป็นเจตนา เป็นความตั้งใจ ทีนี้ความตั้งใจเป็นความตั้งใจอันหนึ่งนะ แต่เวลาพอถ้าไปอยู่
ที่ไหนแล้วไปเจอครูบาอาจารย์ที่เข้มงวดขึ้นมา ไปเจอหมู่คณะขึ้นมา เอ๊ะ ทำไมครูบา
อาจารย์ท่านไม่เห็นน้ำใจเราเลย เราอยากปฏิบัติบ้าง ทำไมครูบาอาจารย์ท่านไม่ชี้แนะเรา
เลย จะไปชี้แนะอะไรในเมื่อมุมมองของคน มุมมองของคน การปฏิบัติของคนมันต้อง
ปรับตัว

นี่เวลาพระเจ้าไปอยู่ด้วยกันเขาอนิสัย ถ้า ๗ วันให้ดูกันก่อนว่านิสัยเข้ากันได้ไหม ถ้านิสัยเข้ากันได้ไม่ได้ให้เก็บของไป ถ้านิสัยเข้าได้ ถ้าวางราตรีที่ ๗ ถ้าวาตรีขึ้น ถ้าอรุณที่ ๗ ขึ้น ถ้าไม่ขอนิสัยนะมันจะเป็นอาบัติต้องต่างคนต่างไป ฉะนั้น เรายกคิดว่าเราจะศึกษาปฏิบัติ พอไปศึกษานี้เป็นความเจตนา เป็นความตั้งใจ แล้วถ้าตั้งใจถ้าไปแล้ว พอไปอยู่ที่ใดก็แล้วแต่มันจะเป็นอย่างไรที่เราคิดไหม? นี่ถ้านิสัยไม่ตรงกัน นิสัยรับกันไม่ได้ ไปหาครูบาอาจารย์ที่จะชี้เราประพฤติปฏิบัติ มาถึงครูบาอาจารย์สับเอา โขกเอา สับเอา โขกเอา อ้าว ครูบาอาจารย์ไม่เห็นรักเราเลย

นี่มันก็จะน้อยเนื้อต่ำใจไปอีก เห็นไหม เพราะ เพราะว่าใจของเราเขาเรียกสมณสาธูป นิสัยๆ มันต้องพิจารณากันก่อนว่ามันจะไปกันได้ไหม ปัจจุบันนี้เวลาพูดถึงหลวงปู่มันทุกคนก็อยากพบหลวงปู่มัน แต่ครูบาอาจารย์ท่านเล่ามาต่อใครที่อยู่กับหลวงปู่มัน นี่ถ้าขณะคิดผิดท่านยังโขกยังสับเอาเลย กลางคืนนี่นะภาวนาอยู่เราตั้งเจตนาไว้ไม่ดี เข้าขึ้นมาโดนแล้ว โดนทันทีเลย ทุกคนต้องระวัง ไม่ใช่ระวังที่กิริยานะ ระวังแม้แต่ความคิด ความคิดของเราต้องระวังให้ดี ถ้าไม่ระวังให้ดีพุงนี้เข้าโดนทันทีเลย

ฉะนั้น ถ้าเราดูแลที่จิตใจของเรา ถ้าจิตใจของเราจะเราจะปฏิบัติ มีความรู้สึก มีใจก็พุทธโธของเราไป ปัญญาอบรมสมาธิของเราไป ปฏิบัติของเราไป นี่กายกับใจเป็นชัยภูมิแห่งการปฏิบัติ กายกับใจเป็นชัยภูมิแห่งการปฏิบัติ ถ้าเรามีกายกับใจที่ไหนเราปฏิบัติที่นั่นได้ เราปฏิบัติกายกับใจของเรา เราทำของเราเพื่อประโยชน์กับเรา

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าจะต้องไปอย่างนั้น จะต้องไปอย่างนี้มันก็เป็นความคิดอันหนึ่ง แสวงหาครูบาอาจารย์ ฉะนั้น แสวงหาครูบาอาจารย์มันก็ต้องเป็นความเจตนาของเรา ถ้าแสวงหาครูบาอาจารย์ ถ้าครูบาอาจารย์ที่ดี ฉะนั้น ครูบาอาจารย์ที่ดีเป็นเรื่องหนึ่งนะ แต่กิเลสของเรามันยอมรับ ไม่ยอมรับนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง แล้วถ้ากิเลสเราไม่ยอมรับ แสวงหาขนาดนั้นแล้ว นี่เวลาปฏิบัติทุกคนเหมือนเด็กเลย อยากหาครูดีๆ แล้วครูนั้นก็สอนให้นักเรียนฉลาด ครูดีๆ สอนนักเรียนแล้วนักเรียนไม่ดีก็เยอะไป เพราะนักเรียนมันไม่เอา ถ้านักเรียนไม่เอามันจะดีขึ้นมาได้ไหม?

ครูดีๆ มีเยอะ แต่นักเรียนที่หาครูดีๆ นี่นะ แล้วเวลามันจบแล้วมันต้องได้เหรียญทองเลย ครูก็ปรารถนาสอนให้นักเรียนดีทั้งนั้นแหละ อันนี้มันเป็นเจตนาใจ เราจะบอก

ว่าถ้าเจตนามันเป็นเจตนาละ ความจริงมันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ฉะนั้น ถ้ามันเอาสิ่งที่เป็นปัจจุบันเลยเราปฏิบัติของเราเลย ภายกับใจเป็นสถานที่ในการปฏิบัติ แล้วโอกาสของเรา โอกาสของเรา เห็นไหม โอกาสการแสวงหา นั่น ถ้าเราติดขัดขัดข้องเราก็ตามหาได้ ตามเป็นการแก้ปัญหานั้นก็ได้

นี่สิ่งที่เราแก้ปฏิบัติ แก้ความผิดพลาดอันนั้นอันหนึ่ง แต่ถ้าเราคิดเอง จินตนาการเอง ถ้ามันไม่สมความปรารถนา มันไม่สมกับที่เราคาดหมายแล้วเราจะเสียใจ เอวัง